

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Davida Uhlíře a soudců Tomáše Lichovníka (soudce zpravodaj) a Vladimíra Sládečka ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **J. Ch.**, zastoupeného Mgr. Tomášem Výborčíkem, advokátem se sídlem Hutská 1383, Kladno, proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 2. 11. 2017, č. j. 24 Co 333/2017-169, usnesení téhož soudu ze dne 30. 8. 201, č. j. 24 Co 209/2016-81, a usnesení Okresního soudu v Kladně ze dne 24. 4. 2017, č. j. 56 EXE 438/2015-133, za účasti vedlejšího účastníka J. Ch., zastoupeného Mgr. Jaroslavem Benešem, advokátem se sídlem Ludvíka Kuby 803, Kladno, t a k t o :

- I. Usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 2. 11. 2017, č. j. 24 Co 333/2017-169, a výroky II. a III. usnesení Okresního soudu v Kladně ze dne 24. 4. 2017, č. j. 56 EXE 438/2015-133, bylo porušeno právo stěžovatele na ochranu vlastnictví a právo na spravedlivý proces a přístup k soudu zaručené čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv.**
- II. Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 2. 11. 2017, č. j. 24 Co 333/2017-169 se ruší.**
- III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.**

Odůvodnění:

I.

1. Ústavnímu soudu byl dne 15. 2. 2018 doručen návrh na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), prostřednictvím něhož se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí obecných soudů.

2. Předtím, než se Ústavní soud začal věcí zabývat, přezkoumal podání po stránce formální a konstatoval, že podaná ústavní stížnost obsahuje veškeré náležitosti, jak je stanoví zákon o Ústavním soudu.

II.

3. Stěžovatel se v exekučním řízení domáhal na svém otci úhrady výživného v celkové výši 42.000 Kč, a to za období od 1. 8. 2013 do 30. 9. 2014. Na základě návrhu stěžovatele pověřil Okresní soud v Kladně exekutora JUDr. Ing. Petra Kučeru vedením exekuce. Povinný, otec stěžovatele, reagoval na zahájení exekuce návrhem na její zastavení s tím, že dlužné výživné oprávněnému zaplatil, neboť dne 10. 9. 2013 poukázal na bankovní účet matky stěžovatele částku ve výši 1.725.000 Kč, přičemž dílčí částka 100.000 Kč měla být dle tvrzení vedlejšího účastníka určena na výživu stěžovatele. Částka 625.000 Kč měla být darem bývalé manželce, matce stěžovatele. Matka stěžovatele oproti tomu tvrdila, že částka 1.725.000 Kč byla vypořádáním kupní ceny za prodej nemovitých věcí, které měli matka stěžovatele a vedlejší účastník ve společném jmění manželů a vypořádání finančních prostředků manželů uložených na účtu ve vlastnictví manžela.

4. Okresní soud v Kladně svým usnesením ze dne 24. 4. 2017, č. j. 56 EXE 438/2015-133, rozhodl o návrhu povinného na zastavení exekuce tak, že tuto zcela zastavil (výrok I.). Stěžovateli uložil zaplatit náklady exekuce ve výši 7.865 (výrok II.) a současně mu uložil zaplatit povinnému náklady řízení ve výši 8.450 Kč (výrok III.). Soud po provedeném dokazování dospěl k závěru, že stěžovatel v řízení neprokázal, že by účelově neidentifikovaná částka 208.800 Kč, poukázaná na účet jeho matky, nebyla určena na jeho výživné.

5. K odvolání stěžovatele rozhodl dne 2. 11. 2017 Krajský soud v Praze svým usnesením č. j. 24 Co 333/2017-169 tak, že usnesení soudu prvního stupně potvrdil (výrok I.) a stěžovateli uložil povinnost zaplatit povinnému náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 3.680 Kč (výrok II.).

6. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti uvedl, že v řízení o návrhu na zastavení exekuce nevystupoval jako navrhovatel, ale toliko hájil svá práva vůči vedlejšímu účastníkovi, jako povinnému. Podle jeho mínění je tak nepřípustné, aby odvolací soud v rozporu se zákonem a aplikací ustálené judikatury přesouval břemeno tvrzení a břemeno důkazní na stěžovatele. Povinným poukázaná částka na účet matky stěžovatele byla zaslána v době, kdy probíhalo majetkové vypořádání mezi rodiči stěžovatele a nebylo tak zřejmé, z jakého titulu byly shora uvedené částky na účet matky připsány. Povinný účel plateb neprokázal. Stran částky 208.800 Kč stěžovatel uvedl, že se jednalo o bezdůvodné obohacení na straně jeho matky, nikoliv však o řádné plnění vyživovací povinnosti vůči němu.

7. K výroku o nákladech řízení stěžovatel uvedl, že obecné soudy nezohlednily tu skutečnost, že v předmětném případě se jednalo o spor mezi otcem a synem, jenž byl v době rozhodování obecných soudů nezletilý. Přesto, že v době zahájení řízení bylo stěžovateli jen 15 let, byla mu uložena povinnost uhradit náklady soudního řízení. Stěžovatel je toho názoru, že v tomto případě měl krajský soud možnost aplikovat ustanovení § 150 o. s. ř.

III.

8. Krajský soud v Praze se k předmětné ústavní stížnosti vyjádřil v tom smyslu, že ve věci postupoval v souladu s procesními zásadami důkazního řízení. I když v dané věci šlo o exekuci ve věci nezletilého dítěte a soud může i z vlastní iniciativy zjišťovat a prokazovat rozhodné skutečnosti, musí vést účastníky k navržení důkazů, které by byly způsobilé prokázat jejich tvrzení. Odvolací soud shrnul svůj právní názor a dospěl k závěru, že ve věci nebyly dány takové důkazy, které by mohly objasnit právní důvod poskytnutí plnění, o němž tvrdil povinný, že bylo určeno (částečně) pro oprávněného. Podstatu námitek stěžovatele spatřuje krajský soud v nesouhlasu se skutkovými závěry soudu. K otázce náhrady nákladů řízení odvolací soud uvedl, že se s nimi snažil vypořádat způsobem, odpovídajícím jak zavedené soudní praxi, tak i spravedlivému řešení podle výsledku řízení.

9. Vedlejší účastník ve svém vyjádření shrnul dosavadní průběh řízení a poukázal na skutečnost, že matka stěžovatele nebyla schopna prokázat, z jakého důvodu jí byla částka 208.800 Kč uhrazena. Povinný hradil výživné na účet matky, neboť neznal účet nezletilého a ze souvisejícího rozsudku Okresního soudu v Kladně vyplývá, že má výživné hradit k rukám matky, což také učinil. Částka 208.800, kterou matka stěžovatele od vedlejšího účastníka obdržela, může být chápána jako bezdůvodné obohacení. Vedlejší účastník vyjádřil své nepochopení nad tím, jakým způsobem byl stěžovatel poškozen ve svých právech, když sám uvádí, že se matka na vedlejšímu účastníkovi bezdůvodně obohatila.

10. Okresní soud v Kladně se k věci nevyjádřil.

11. Stěžovatel svého práva repliky k zaslaným vyjádřením nevyužil.

IV.

12. Ústavní stížnost je částečně důvodná.

13. V souvislosti s projednávaným případem je třeba uvést, že Ústavní soud považuje závěry obecných soudů týkající se samotného hodnocení věci samé za ústavně konformní, neboť tyto své závěry řádně odůvodnily. Řešení otázky, koho tíží povinnost tvrzení a důkazní břemeno, náleží v první řadě obecným soudům. V zásadě je to jistě povinný, který v řízení o zastavení exekuce musí tvrdit a prokazovat, že svůj dluh vůči povinnému již splnil. Pokud však okresní soud vzal za prokázané, že vedlejší účastník na výživné plnil, není věcí Ústavního soudu tento závěr přehodnocovat.

14. Jiná situace však nastává v případě nákladových výroků, jimiž bylo podle názoru Ústavního soudu zasazeno do základních práv a svobod stěžovatele. Ústavní soud v řadě svých rozhodnutí zaujal stanovisko, že rozhodování o nákladech soudního řízení je integrální součástí soudního řízení jako celku, do něž Ústavnímu soudu zásadně nepřísluší zasahovat, neboť samotný spor o náhradu nákladů řízení, i když se může citelně dotknout některého z účastníků řízení, v zásadě nedosahuje intenzity opodstatňující porušení základních práv a svobod.

15. Na druhou stranu však Ústavní soud ve své rozhodovací praxi formuloval i výjimky ze shora uvedeného pravidla. Jde zejména o situace, kdy obecný soud při rozhodování o nákladech řízení zjevně a neodůvodněně vybočí z výkladového nebo aplikačního standardu, jenž je v soudní praxi obecně respektován, a představuje tak nepředvídatelnou libovůli. Tak např. v nálezu sp. zn. III. ÚS 1817/07 ze dne 30. 4. 2008 (N 81/49 SbNU 177) Ústavní soud zdůraznil, že pochybení při rozhodování o nákladech řízení může nabýt ústavněprávní dimenze, pakliže v procesu interpretace a aplikace příslušných ustanovení obecně závazného předpisu obecným soudem je obsažen prvek libovůle, svévole nebo extrémní rozpor s principy spravedlnosti.

16. Ústavní soud dospěl k závěru, že na základě okolností daného případu se jeví rozhodnutí obecných soudů o nákladech řízení, jako nespravedlivé, a tudíž porušující právo stěžovatele na spravedlivý proces. V rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 17. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 1236/07 (N 165/47 SbNU 179), je vyjádřeno, že hlavní zásadou, která ovládá rozhodování o nákladech řízení, je zásada úspěchu ve věci. Ústavní soud již k této otázce judikoval, že poměřovat úspěch a neúspěch ve věci nelze jen tím, jak bylo o konkrétním návrhu rozhodnuto, ale je třeba jej posuzovat v širších souvislostech. V rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2005, sp. zn. IV. ÚS 1/04 (N 8/36 SbNU 75), Ústavní soud zdůraznil, že ani rozhodování o nákladech řízení nesmí být jen mechanickým posuzováním výsledků sporu bez komplexního zhodnocení rozhodnutí v meritu věci. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení má být zřejmým a logickým ukončením celého soudního řízení [viz též nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 257/05 (N 231/39 SbNU 449)].

17. Krajský soud v Praze ve svém odůvodnění mimo jiné uvedl, že sama skutečnost, že oprávněným je nezletilé dítě, nezakládá podmínky pro odeprání nákladů řízení povinnému podle § 150 o.s.ř., nepřistoupí-li k tomu další skutečnosti nebo zvláštní okolnosti případu. Ty odvolací soud v projednávané věci neshledal. Vyšel přitom z toho, že nezletilého v řízení o nařízení exekuce zastupovala jako zákonná zástupkyně jeho matka, a to až do doby, kdy byl nezletilému ustanoven kolizní opatrovník. Bylo tak na uvážení zástupkyně nezletilého oprávněného, zda v okamžiku, kdy povinný vznesl námitku ohledně zaplacení dluhu na výživném, bude pokračovat v řízení, či nikoliv.

18. Podle názoru Ústavního soudu je takto pojatá argumentace příliš formalistická, neboť není přihlíženo ke konkrétním okolnostem případu. Ty jsou ze strany Ústavního soudu spatřovány především v tom, že to byl v prvé řadě povinný otec, který neoznačil řádně a nezaměnitelně účel platby. Navíc, jak uvádí okresní soud, „svá tvrzení neustále měnil podle toho, co vyšlo v řízení najevo“. Byl to tedy povinný, kdo zavinil nařízení exekuce i nutnost vedení řízení o její zastavení. Nelze dále přehlédnout, že řízení o nařízení exekuce bylo zahájeno v době, kdy byl stěžovatel nezletilý (15 let), přičemž dopady tohoto řízení jej dostihly až v době zletilosti. Ústavní soud je toho názoru, že stěžovateli nemohou být přičítány k tíži následky jednání, které nemohl v době své nezletilosti ovlivnit, neboť za něj v době zahájení řízení jednala jeho matka, coby zákonná zástupkyně a posléze kolizní opatrovnice. Uvedené neznamená, že by nezletilý účastník nemohl nést náklady soudního řízení, nicméně v tomto konkrétním případě jsou soudem uložené náklady řízení zjevně důsledkem neshody mezi rodiči, které jsou nedůvodně přenášeny na jejich syna - stěžovatele. Obecným soudům je občanským soudním řádem dáno dostatečné instrumentarium na to, aby nyní již zletilého stěžovatele ochránily před důsledky neshod jeho vlastních rodičů.

19. Na základě výše uvedených skutečností Ústavní soud konstatuje, že usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 2. 11. 2017, č. j. 24 Co 333/2017-169, ze dne 30. 8. 2016, č. j. 24 Co 209/2016-81, a výroky II. a III. usnesení Okresního soudu v Kladně ze dne 24. 4. 2017, č. j. 56 EXE 438/2015-133, bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud však [podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu] zrušil jen napadené rozhodnutí krajského soudu, který v rámci odvolacího řízení může pochybení napravit.

20. Ve zbytku Ústavní soud stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost [§ 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 14. srpna 2019

David Uhlíř
předseda senátu